

REVITALIZAREA ECONOMIEI, IMPERATIVUL NAȚIONAL CE NE UNEȘTE

*Acad. Gheorghe DUCA,
președintele AȘM*

ECONOMY'S REVITALIZATION IS THE NATIONAL UNIFYING IMPERATIVE

As the electoral campaign is over, the deputies would surmount the limited party's interests, focusing on the benefits of their voters and Moldova's prosperity, as well. The lawmakers should be guided by the sense of responsibility and ensure the good functioning of the main public organizations. This fact means that following a civilized and moderated dialogue, they should proclaim economy's revitalization as national idea, an idea that would strengthen our society and would end the uncertainty and the discord

Meditând pe marginea programelor electorale și analizând rezultatele alegerilor parlamentare anticipate desfășurate recent în Moldova, țin să vin cu următoarele sugestii. Ofertele social-economice propuse de democrați și comuniști, sloganurile despre eradicarea sărăciei și viitorul european al țării noastre au un numitor comun care îi unește pe toți locuitorii țării – necesitatea revitalizării economiei reale. Toată lumea, de la partide și până la alegători, înțelege că fără o economie prosperă nu vom avea o societate dezvoltată, în care să triumfe valorile democrației, să domine supremația legii, iar fiecare cetățean să se simtă liber și confortabil, bucurându-se de bunăstare și belșug.

Odată cu destrămarea URSS, Republica Moldova a liberalizat rapid comerțul extern și economia. Deschiderea spontană a Moldovei față de piețele globale, dar și inexistența unei strategii clare și bine articulate de ieșire din „criza socialistă”, a dus la scăderea bruscă a nivelului vieții și dezindustrializarea țării, Moldova degenerând dintr-o țară cu un nivel mediu de dezvoltare în cel mai sărac stat de pe continentul european.

Calitatea vieții a înregistrat o evoluție descendentă, de altfel, ca și în celelalte republici sovietice, odată cu declararea independenței, deși în ultimii ani aceasta se află pe un trend pozitiv. Cel mai sugestiv indicator în acest sens este evoluția Indicelui Dezvoltării Umane (IDU), elaborat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

La capitolul *sănătate* punctajul Moldovei pentru anul 2010 este de 0,77 puncte. Spre comparație, valoarea acestui indicator pentru Ucraina este de 0,80 puncte; România – 0,83 puncte; Polonia – 0,88 puncte; Germania – 0,95 puncte.

La capitolul *educație* situația este similară. Moldova înregistrează în anul 2010 un rezultat de 0,69 puncte, pe când statele de referință sunt cotate cu: Ucraina – 0,82 puncte; România – 0,80 puncte; Polonia – 0,78 puncte și Germania – 0,88 puncte. Pentru anul 1990 valoarea acestui indicator a fost în Moldova de 0,62 puncte.

Cea de-a treia dimensiune cuprinsă de IDU, *veniturile populației*, constituie cel mai problematic domeniu în Moldova. Dacă în anul 1990 la acest capitol țara noastră era evaluată cu 0,5 puncte, atunci în anul 2010 punctajul Moldovei este de 0,46 puncte. Spre comparație, în anul 2010 Ucraina este evaluată cu 0,57 puncte; România – 0,67 puncte; Polonia – 0,72 puncte și Germania – 0,83 puncte.

Astfel, cea mai nefavorabilă situație în Moldova este situația în domeniul dezvoltării economice, care influențează negativ calitatea vieții, situând-o mult sub media europeană.

Este știut că avansarea în domeniul dezvoltării economice în Moldova din ultimii ani se datorează într-o mare măsură influxului de remitențe. Or, această situație nu oferă perspective pozitive pentru Moldova pe termen lung și constituie un model defectuos de creștere economică temporară bazată pe consum. Dezvoltarea economică reală are loc în statele-parteneri comerciali ai Moldovei, care ne furnizează bunurile consumate de populația țării, precum și în statele în circuitul economic al cărora participă o parte semnificativă din forța noastră de muncă.

Campania electorală 2010 fiind finalizată, deputații urmează să depășească interesele înguste de partid și retorica dușmănoasă și să muncească pentru binele celor care le-au acordat mandatul și pentru prosperarea Republicii Moldova. Legiuitorii trebuie să se ghideze de simțul responsabilității și să asigure buna funcționare a instituțiilor supreme din stat. Aceasta înseamnă ca în urma unui dialog civilizat și cumpătat, să proclame drept idee națională *revitalizarea economiei*, idee ce ar consolida societatea și ar pune capăt incertitudinii și dezbinării.

Pentru îmbunătățirea situației în domeniul economic se impune formarea în Moldova a unui sector industrial inovațional, capabil să genereze produse cu valoare adăugată mare, bazat pe noi tehnologii și cu potențial de creștere, precum și

favorizarea dezvoltării sectoarelor prestatoare de servicii scientointensive.

La acest capitol este de menționat că, față de anul 1995, ponderea valorii adăugate brute în PIB create de industria prelucrătoare din Moldova s-a redus de la 22,8% la numai 11,27% în 2008. Spre comparație, ponderea acestui indicator pentru anul 2008 în Uniunea Europeană a fost de 19,8%. Sectorul agricol, tradițional pentru Republica Moldova, în perioada menționată a înregistrat o evoluție și mai dramatică. Ponderea valorii adăugate generate de acest sector în PIB s-a redus de la 29,2% în 1995 la numai 8,78% în 2008. Această involuție s-a produs în condițiile când aproximativ jumătate din forța de muncă din mediul rural este antrenată în sectorul agricol.

Pe de altă parte, economia liberalizată ce nu asigură protejarea pieții autohtone, poate fi fatală pentru agenții economici locali, care nu sunt astăzi în stare să concureze pe picior de egalitate cu partenerii lor din statele dezvoltate economic, ceea ce va duce la marginalizarea și dispariția mediului de afaceri local. Agenții economici locali, pe lângă lipsa unei culturi antreprenoriale durabile, sunt dezavantajați de nivelul actual de dezvoltare economică a țării, reprezentat de starea precară în care se află infrastructura economică, bancară, precum și cea administrativă. Astfel, așa cum în luptă directă câștigă cel care este mai puternic, pentru a împiedica colapsul total al economiei țării este imperativă identificarea unor măsuri de ajutorare a întreprinderilor naționale care să reducă din handicapul descris mai sus. În acest context este de menționat, de asemenea, că accesul preferențial la piețele statelor dezvoltate prezintă riscul unei dezvoltări a industriilor cu intensitate mare a forței de muncă care nu favorizează acumularea de cunoștințe și dezvoltarea tehnologică. Din acest motiv Moldova, ca să realizeze dezideratul de dezvoltare economică, trebuie să trateze cu o deosebită atenție aspectele de cooperare cu statele dezvoltate economic, deoarece există legătură directă dintre structura economică a unui stat și viabilitatea acestuia ca entitate politică și economică independentă.

Pentru moment, economia țării este dependentă de mijloacele alocate din exterior, implicit, de influențe economice și politice externe. În același timp, preocupările preponderente ale clasei politice din țară sunt axate pe abordări paliative. Problemele reale cu care se confruntă societatea nu sunt discutate pe larg, acestea fiind abordate cu suportul asistenței financiare și consultanței venite din exterior. Clasa politică moldovenească

neglijează faptul că modelul economic capitalist se bazează pe principiul concurenței și nu a ajutorului reciproc. „Să iei de la fiecare după posibilități și să dai fiecăruia după necesități” este un principiu după care a fost organizată societatea moldovenească, principiu care s-a dovedit a fi unul irealizabil și utopic. În mediul capitalist trebuie să te bizui pe eforturile și competențele proprii, deoarece cel care nu este suficient de competitiv este sortit dispariției. Statele aflate pe calea dispariției sunt numite state „eșuate”. În clasamentul anului 2010 al statelor eșuate, realizat de „Foreign Policy”, figurează și Moldova, deocamdată pe poziția 58.

În acest context Academia de Științe a Moldovei face un apel la coeziune către forțele politice ale țării în vederea definirii unor priorități majore pentru canalizarea resurselor societății, care să asigure creșterea bunăstării populației țării.

Prin adresarea noastră urmărim restabilirea încrederii populației țării în elita politică și viitorul economic al Republicii Moldova, crearea unei societăți prospere într-un stat de drept.

Aici pot fi multe dezbateri și polemici. Cert este una: Republica Moldova, neavând alte active și bogății, va trebui să mizeze în dezvoltarea sa pe unica bogăție pe care o are – potențialul uman. Iar în condițiile când acest activ nu este suficient de pregătit pentru a face față provocărilor, societatea va trebui să depună un efort în sfera educațională și să consolideze potențialul uman existent.

Costul ridicat al materiei prime și al resurselor energetice reprezintă impedimente majore pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova. Inovarea în sfera economică este singura posibilitate de relansare a economiei naționale, care poate fi realizată prin utilizarea pe larg a produselor cercetării în baza unui sistem educațional competitiv și eficient.

Problemele cu care se confruntă Republica Moldova poartă un caracter sistemic și soluțiile care necesită a fi aduse trebuie să fie cuprinzătoare și bazate pe triada: *Educația* → *Știința și Inovarea* → *Dezvoltarea economică*.

Efortul concomitent întreprins în sfera educațională și cea a științei și cercetării poate să genereze în plan economic următoarele rezultate:

- Dezvoltarea unei politici industriale care să ducă la prosperitatea populației țării și creștere economică asociativă și simultană;
- Formarea unei clase de mijloc puternice și cu o pondere masivă în societate;
- Formarea unei economii bazate pe activități cu profitabilitate crescândă și cu un nivel mare de

diversificare (adâncirea diviziunii muncii), prin difuzarea în economie a tehnologiilor moderne, descoperirilor de ultima oră, dezvoltarea unei culturi inovaționale și antreprenoriale;

- Absorbția și integrarea fluxurilor de valută străină în țară, inclusiv a remitențelor, în activități generatoare de inovații ale economiei naționale;

- Creșterea valorii adăugate măsurată ca valoare pe cap de locuitor, produsă de sectorul industrial și cel al serviciilor cu intensitate mare a cunoașterii;

- Crearea premiselor de absorbție a forței de muncă calificată de către economia națională, precum și creșterea nivelului de calificare a forței de muncă în general ce va duce la schimbarea modelului economic existent bazat pe exportul forței de muncă într-un model bazat pe exportul produselor și serviciilor cu valoare adăugată înaltă;

- Modernizarea structurii productive a economiei naționale integrate la nivel regional și mondial, care să contribuie la împărțirea rezultatelor creșterii economice cu un accent special pe educație, cercetare, sănătate și infrastructura de comunicare;

- Transformarea Chișinăului într-un centru de creare a activităților cu profitabilitate crescândă, oportunități și sinergii pentru restul țării în ansamblu și a ramurii agricole în particular.

Considerăm că sugestiile propuse mai sus vor contribui la conjugarea eforturilor tuturor forțelor politice și celor din sectorul real al economiei pentru a relansa Republica Moldova pe o traiectorie de dezvoltare, iar potențialul intelectual autohton va fi antrenat în soluționarea problemelor cu care se confruntă societatea noastră pentru a depăși definitiv situația de „cea mai săracă țară din Europa”.

Pavel Șillingovski. *Basarabia. Peisaj cu pod*. 1924. Litografie pe hârtie